

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravnški prostori:
2657 S. Lawdale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawdale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXVIII. Cena lista je \$6.00. CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 23. DECEMBRA (DEC. 23), 1935. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 249

Velika Britanija obnovila kampanjo proti Mussoliniju

Vprašala je države ob Sredozemskem morju za oboroženo pomoč v primeri italijanskega napada na bojno brodovje. Mussolini naznanil, da ne bo ustavil afriške vojne, dokler Italija ne dobi vsega, kar zahteva. Liga narodov bo morda mobilizirala mednarodno armado. Nova abesinska zmaga na severni fronti

LONDON, 22. dec. — Anthony Eden, ki je nasledil Hoareja kot zunanji minister Anglije, je danes obvestil angleško vlado, da lahko računa na Jugoslavijo, Čehoslovakijo, Rumunijo, Grčijo in Turčijo za vojaško pomoč proti fašistični Italiji, če bo potreba.

London, 21. dec. — Po zaupniški, ki jo je Baldwinova vlada dobila v parlamentu, je Anglija obnovila kampanjo proti Italiji. Francija je že obljubila Angliji oboroženo pomoč na suhem in na morju in sedaj se je slednja obrnila tudi na druge države ob Sredozemskem morju, da ugotovi, ali so tudi te pripravljene nastopiti z oboroženo silo proti Italiji v slučaju Mussolinijevega odpora proti oljnim sankcijam, ki lahko potisne Evropo v krvavi konflikt.

Nekatere države ob Sredozemskem morju, med temi Turčija, Grška in Jugoslavija, so pripravljene pomagati Angliji na sličen način kot Francija, toda Anglija hoče zagotoviti od vseh držav, vključenih v Ligo narodov, da bodo podpirale njeno kampanjo proti Mussolinijevi državi.

Ta akcija je britski odgovor na Mussolinijev govor, ki ga je imel zadnje sredo na seji vrhovnega fašističnega sveta in v katerem je poudaril, da se ne boji groženj hinavskih in egoističnih držav.

Tu prevladuje mnenje, da Anglija namenoma odlašala akcijo proti Italiji. Ona hoče, da se Mussolini še bolj zaplete s svojo militaristično kampanjo proti Abesiniji, da bo Anglija lahko uveljavila svoje pozicije v Sredozemskem morju in laglje odbila morebitni italijanski napad na svoje bojno brodovje.

Iz tega razloga so bile odgojene oljne sankcije proti Italiji. V teku včerajšnje debate v angleškem parlamentu so poudarjali, da je doslej samo Velika Britanija poslala svoje bojne ladje in letala v Sredozemsko morje, dočim so ostale države v tem oziru pasivne. Po tej debati je parlament zaključil svoje zasedanje in se bo ponovno sestel 4. februarja. Tako je premier Baldwin dobil potreben odhod, da ponovno izvojuje popularnost, ki jo je izgubil z odobritvijo pariškega mirovnega načrta.

Laboristi so bili proti zaključitvi zasedanja parlamenta, toda njih predlog, da parlament zboruje do 21. januarja, je bil poražen s 94 proti 64 glasovom. Argumentirali so, da ne morejo zaupati Baldwinovi vladi, da bo pravilno reševala italijansko-abesinski konflikt. Tega mnenja so bili tudi nekateri konservativci.

Mnenje prevladuje, da se Baldwin ne bo dolgo vzdiral na krmlu. Polom pariškega mirovnega pakta, ki ga je Baldwinov kabinet odobril, je bil velik udarec zanj, čeprav je priznal napako. Celo premierjevi prijatelji napovedujejo reorganiziranje vlade in Baldwinovo ostavko v prihodnjih šestih mesecih. Anglija je še vedno brez zunanjega ministra. Možno je, da bo to pozicijo dobil Austen ali pa Neville Chamberlain. Slednji je finančni minister v Baldwinovem kabinetu.

Rim, 21. dec. — Mussolini je čeraj preko fašističnega vrhov-

Domače vesti

Trunku ne gre v bučo zveza z Italijo...

Chicago, 21. dec. — Rev. Francis Jager je pred kratkim pisal v Amer. Slovincu, da je najbolje, če Jugoslavija stopi v zvezo s fašistično Italijo. Rev. J. M. Trunk pa piše zadnji teden v istem listu, da mu Jagerova sugestija "noče iti v prazno bučo"...

Rdeči sokolčki pri Čehih

Chicago, 21. dec. — Zadnji četrtke zvečer so naši Rdeči sokolčki pod vodstvom Mary Jugove gostovali na prireditvi češkega naraščaja pri Delavski telovadni jednoti v Stiblovi dvorani. Nastopilo je okrog sto čeških dečkov in deklic, naših Rdečih sokolčev, če jo bodo podprle v primeri italijanskega napada na britsko bojno brodovje.

Zeneva, 21. dec. — Opazovalci vidijo v Baldwinovi izjavi, da je bila Anglija edina, ki je podvzela akcijo za ohranitev miru v Evropi, možnost mobiliziranja mednarodne oborožene sile proti Italiji. Ti pripisujejo veliko važnost odloku male antante in zveze balkanskih držav, ki naglašajo, da se morajo vse države držati določb Liginke kovenanta.

Nicolas Titulescu, predstavnik Rumunije in predsednik sveta male antante, je odobril akcijo sveta Lige narodov, ko je ta odklonil pariški mirovni načrt, v imenu Rumunije, Čehoslovaške, Jugoslavije, Bolgarije, Grške in Turčije. Dalje je Titulescu konferiral s predstavnikom Rusije Potemkinom glede predlaganega pakta vzajemne vojaške pomoči med Rumunijo in Sovjetsko unijo.

London, 21. dec. — Angleški parlament je dal zaupnico Baldwinovi vladi, ko je premier skesano priznal, da je on odgovoren za situacijo, ki je rezultirala v resignaciji zunanjega ministra Hoareja, obenem pa je rekel, da je bil "mirovni načrt", katerega sta Hoare in Laval skovala v Parizu, velika napaka.

Prej je imel Hoare daljši govor, v katerem je zagovarjal svojo akcijo. Branil je pariški načrt, ki daje Mussoliniju velike koncesije v Abesiniji. Bil je potr in je jokal, po zaključku govora pa je takoj odšel iz zbornice.

Baldwin je priznal, da je njegov kabinet podprl pariški načrt, dasi se ni strinjal z njim, ker ni hotel užaliti Hoareja. "Načrt je sedaj mrtev in vlada ne bo podvzela nobenega koraka, da ga oživi," je rekel premier. "Vsi smo odgovorni za polom, a jaz najbolj. Napravljena je bila velika napaka, toda obljubljam, da se kaj aličnega ne bo opozivilo."

Opozicija je večkrat prekinila Baldwinov govor z vzkliki, naj tudi on resignira. C. A. Atlee, laborit, je srdito napadal Baldwinu in zahteval, da vsi člani kabineta podajo ostavko, ne samo Hoare. Archibald Sinclair, vodja liberalcev, se je pridružil laboritski opoziciji in zahteval celo, naj parlament obtoži Baldwinu.

S priznana napako je Baldwin obvaroval svojo vlado pred padcem. Predlog laboritov, naj parlament izreče nezaupnico vladi, nega sveta naznanil, da bo nadaljeval svojo militaristično kampanjo v Afriki, dokler ne doseže svojega cilja. Svet je zboroval tri ure in pred zaključkom se je podal izjavo, "da je italijansko ljudstvo solidno organizirano proti državam, ki hočejo zadošiti Italijo." Prihodnje bil poražen s 397 proti 165 glasovom.

(Dolje na 2. strani.)

WPA ni uposlila polne kvote delavcev

V začetku decembra je manjkalo 23,218

Washington, D. C. — Harry Hopkins, federalni direktor WPA, je zadnji teden priznal, da 1. decembra ni bila uposlena polna kvota (3,500,000 mož) brezposelnih delavcev pri reliefnih delih, kakor je bilo takrat uradno poročano. Hopkinsovo najnovejše poročilo se glasi, da natančno število uposlenih delavcev do 9. decembra — torej devet dni kasneje — je bilo 3,476,782. To pomeni, da je še takrat manjkalo do kvote 23,218 delavcev. Hopkins seveda trdi, da v tem času je kvota že izpolnjena.

Na podlagi Hopkinsovih števil bo WPA izdala za reliefna dela eno milijardo in 140 milijonov dolarjev do prihodnjega 1. julija. Toliko določa sedanji program. "Ni pa še znano, če bodo ta program kaj spremenili oziroma razširili. Iz poročila je tudi razvidno, da FERA, ki je bila uradno likvidirana 1. decembra, še vedno posluje v okrog 22 državah. Vsote za denarni relief v teh državah so bile določene pred likvidacijo FERE, ker pa še niso potrošene, bo direktorni relief trajal toliko časa, dokler ne bodo vsi uposljeni delavci tamkaj upošleni pri reliefnih delih.

Mussolinijev največji trg je v Ameriki

Italija uvaža zdaj 34-krat več kakor lani

Washington, D. C. — Italija je zadnji mesec importirala iz Združenih držav raznega blaga, ki ga potrebuje za svojo vojno v Afriki, za vsoto \$9,054,915. Tako poroča federalni trgovski departament. V novembru 1934, torej pred enim letom, je izvoz iz Amerike v Italijo znašal za vsoti \$17,971. To pomeni, da je letos 34krat večji.

Letošnji ameriški izvoz v Italijo vsebuje v glavnem petrolej, staro železo, baker, bombaž in posamezne dele avtomobilov. Ameriška vlada bo ponovno posvarila ameriške eksportne družbe, naj ne pomagajo podaljševati italijanske vojne v Afriki.

Moskva ima največji hotel v Evropi

Moskva, 21. dec. — Te dni je bil odprt novi Sovjetski hotel v glavnem delu Moskve, ki se smatra za največji in najlepši hotel v Evropi. Hotel ima 1200 sob in v vsaki sobi je kopalnica in radioprejemnik. Sovjetski listi pišejo, da ta hotel je drugi korak do izgraditve nove Moskve; prvi korak je bil nova podzemska železnica.

litaristi amatrjo to dijaško gibanje za "komunizem."

JAPONSKE ČETE UDRLE V MONGOLIJU

Tokio napoveduje konflikt s sovjetsko Rusijo

JAPONCI SI POMAGAJO S TRIKI

Tokio, 21. dec. — Mandžukuj-ska vlada je pripravljena nastopiti s silo proti sili ob mongolski meji, se glasi poročilo japonske časopisne agenture Ren-go iz Hsinkinga. Komunikacije, ki ga je objavil glavni stan japonske armade v Mandžukuoju, govori o spopadu ob mongolski meji. Okrog sedemdeset mongolskih vojakov je prekorajlo mejo in izazvalo bitko z mandžukujsko posadko, kateri je poveljeval japonski častnik. Ko je posadka dobila pomoč japonske konjenice, so se mongolski vojaki umaknili in pustili na pozorišču okrog dvajset pušk.

Moskva, 21. dec. — Uradna časopisna agentura poroča iz Ulan Batorja, da so japonske in mandžukujске čete invadirale obmejno mesto Bulum Derson v zunanji Mongoliji in napadle mongolske stražnike. V bitki je bil ubit neki mongolski častnik in večje število vojakov.

Oboroženi napadalci, ki so prekorajli mejo, so imeli s seboj tovarne avtomobile. Vodili so jih japonski častniki in neki belogardisti. Japonci so v zadnjem času izazvali več obmejnih incidentov z namenom, da provocirajo sovjetske avtoritete, ki hočejo ohraniti neodvisnost mongolske republike. Premier in vojni minister te republike sta pred nekaj dnevi odpotovala v Moskvo, da razpravljata o nastali situaciji s sovjetskimi voditelji.

Sovjetske avtoritete niso doslej podale nobenega komentarja glede japonske invazije mongolskega teritorija, toda situaciji posvečajo veliko pozornost. Ako bo Japonska okupirala zunanjo Mongolijo, kar očitno namerava, se bo njena oblast razširila do ruskega teritorija in sibirske železnice, ki veže mesti Vladivostok in Khabarovsk v Moskvu.

Tokio, 21. dec. — Moto Furuo, podtajnik v vojnem ministarstvu, in general Kijosi Imai, načelnik biroja za militaristične zadeve v vojnem uradu, sta v svojih govorih opozorila na možnost krvavega konflikta s Sovjetsko unijo.

"Sovjetska Rusija je silno razvila municijsko industrijo na vzhodu in koncentrirala veliko število bombnih letal v Vladivostoku in Khabarovsku," je rekel Furuo. "V teh krajih je zgradila tudi ceste, izboljšala vodna (Dolje na 2. strani.)

Mehiško delavstvo napada Callesa

Bivši predsednik obdolen izdajstva revolucije

Mexico City, 21. dec. — Tu se pripravljajo velike delavske demonstracije proti bivšemu predsedniku republike Callesu, ki se je nedavno vrnil v Mehiko iz Združenih držav. Zadnja Callesova izjava, "da me hočejo umoriti," je povzročila senzacijo.

Demonstracije so sklicale delavske organizacije, ki so že prej zahtevale, naj vlada izžene bivšega predsednika iz Mehike. Te organizacije tvorijo takozvano Združeno fronto, ki podpira sedanjega predsednika Cardenasu, ki se je pred nekaj meseci aprila Callesom, nakar se je slednji umaknil v Združene države.

Voditelji militantnih delavskih unij silno napadajo Callesa. List "La Prensa" je v zvezi s tem zapisal, "da vlada najbrž ne bo mogla nuditi bivšemu predsedniku zaščite," zaeno pa je namignil, naj Calles prostovoljno odide iz Mehike.

Vlada je že umaknila nekaj oddelkov vojaštva, ki so stražili Callesovo rezidenco v Mexico Cityju.

Aaron Saenz, Callesov prijatelj in bivši visok vladni uradnik, je obiskal predsednika Cardenasu, kar je dalo povod govorcem glede poganjanja, da se Callesu da prilika varnega odhoda iz dežele, kar naj bi ublažilo napetost med delavskimi organizacijami. Emilio Portes Gil, predsednik revolucionarne (vladne) stranke, je podal izjavo, v kateri pravi, da so bili Calles in drugi prominentni člani te stranke izključeni, ker so izdali revolucionarno načelo. Ti so tvorili nekakšno finančno oligarhijo, ki s pomočjo oborožene sile ščitila centralizacijo javnega bogastva v rokah par ljudi.

Sodišče ovrglo delavski zakon

Wagnerjev zakon neustaven!

Kansas City, Mo. — Tukajšnji federalni sodnik Merrill E. Otis je zadnje soboto razsodil, da je Wagnerjev delavski zakon neustaven. Ta zakon, ena izmed newdeleških reform, daje delavcem pravico, da se organizirajo in kolektivno pokazuje z delodajci. To je prva razsodba federalnega nižjega sodišča v zadevi tega zakona. Sodnik Otis je v zvezi s svojo izjavo o neustavnosti zakona dovolil mlinarski tvrdki Majestic Flour Co. v Aurora, Mo., začasno injunkcijo, katere brani federalnemu delavskemu odboru vmešavanje v delavske razmere pri tej družbi. Razprava o permanentni injunkciji v prid omenjeni mlinarski družbi se vrši enkrat kasneje.

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je predsedniku državne delavske federacije v Floridi naročil, naj izvrši prisilno. Obenem je tudi izjavil, da se prihodnja konvencija ADF najbrž ne bo vršila v Tampu, ako oblasti ne pri- mejo in kaznujejo fašističnih vigilanov. Številni delavski protesti prihajajo tudi iz drugih krajev.

Evangeljska cerkev v Nemčiji dobila diktorje

Berlin, 21. dec. — Hans Kerri, nacijski minister za cerkvene zadeve, je včeraj imenoval provinčne cerkvene odbore za protestantovsko cerkev v Prusiji. Ti odbori so zdaj najvišja cerkvena oblast za protestante, ki se jim morajo nujno pokoriti v vseh verskih zadevah. Prejšnji konfesionalni sinod je brez moči.

Auto povozil slepega senatorja Schalla

Washington, D. C. — Slepi senator Thomas D. Schall iz Minnesote, republikanec reakcionarnih nazorov, je bil zadnji četrtak tekoč povozen po avtu. Zdalj visi med življenjem in smrtjo v bolnišnici.

VAL PROTESTOV PROTI BARBARIZMU V FLORIDI

Civil Liberties unija razpisala \$1000 za prijetje morilcev

PROTESTI DELAVSTVA

Tampa, Fla. — Barbarsko ugrabljenje in bestialno mučenje treh socialistov dne 30. novembra po tukajšnjih vigilan- (fašistih) je izazvalo veliko ogorčenje v delavskih, liberalnih in tudi meščanskih krogih. Iz vseh delov dežele prihajajo na oblasti protesti proti vigilantskemu barbarizmu in zahteve za kaznovanje ugrabiteljev in morilcev Josepha E. Shoemakerja.

Shoemaker je podjegal ranam dne 11. decembra. Zbit je bil tako bestialno, da mu zdravniki niso mogli več dni pomagati in so ga pustili v bolnišnici ležati v nezavesti. Zdravnik, ki je bil k njemu poklican, je rekel, da je bilo po vsem životu komaj dva kvadrata čevlja od udarcev nepopolne kože. Glavo je imel udrtu, sapnik tako poškodovan od davljenja, da sploh ni mogel govoriti, rebra polomljena, rane po telesu in nogah pa obžgane od vrele amole, s katero so ga polili in povaljali v perju potem, ko so ga barbarsko razmesarili v 30 milj oddaljenem kraju in ga pustili ležati. Slično so storili tudi z ostalimi ugrabljenici, le da so jih manj pretepali. V prizadevanju, da mu rešijo življenje, so mu zdravniki pred smrtjo odrezali nogo radi zastrupljenja. Če bi ga bili rešili, bi bil ostal pohabljen vae življenje, ker mu je radi udarcev na možganih ohromela ena stran.

Pojasnjeno je že bilo, da so Shoemakerja, ki je bil predsednik politične organizacije modernih demokratov in je sodeloval s socialisti, s petimi drugimi tovariši aretirali na domu tajnika voznike unije in jih odpeljali na policijo h "preiskavi." Pred mestno hišo jih je potem ugrabila drhal kakih 60 fašistov, med katerimi je bilo baje več "civilnih" policajev (od teh je vsaj eden znan) ter jih v avtih odpeljali iz mesta, da jih nauče — "amerikanizma."

Tukajšnja centralna unija je takoj po ugrabitvi sprejela protestno resolucijo, v kateri zahteva kaznovanje barbarskih fašistov. Proti njim je prišel s kampanjo tudi eden od tukajšnjih meščanskih listov, ki zahteva opranje tega madeža s kaznovanjem storilcev. Toda do tega poročila ni bil še nihče prijet.

Delavskemu in socialističnemu obrambnemu odboru se je pridružila tudi Mednarodna delavska obramba (komunistična), ki je obljubila kooperacijo z zbir-

(Dolje na 3. strani.)

Slika kaže delavce pri delu na vrhu Eiffelovega stolpa v Parizu.

Vesti s Primorskega

KOLONIZACIJA IN ASIMILACIJA

Italijanski koloni na dveh naših kmetijah

St. Peter na Krasu, nov. 1935.

Leto dni je že skoraj, kar so bive lastnike dveh posestev na Turnu pri Premu, in sicer Špiljarjeve in Deklevoze izgnali iz stanovanja. Prišli so birci, vdrli vrata, vrgli staro preužitkarico Antonijo Špiljarjevo, ki je bila za svoj užitek vknjižena na posestvu na prvem mestu, na dvorišče, za njo pa tudi vse o pravo in vse, kar je v hiši ostalo. Tudi pri sosednjih Deklevozah so se grabežljivi tuji poslužili sile in vse, kar ni šlo prostovoljno iz hiše, so enostavno pometali na dvorišče. Takega dopodka premska fara gotovo ne pomni. Vse se je zgrajalo in čudilo italijanskim zakonom in postavam, ki delajo pri nas po milijoli, karkoli hočejo. In vendar, tu ni inštanca, ki bi drugače določila kot je storila iztirjevalnica davkov v Ilirski Bistrici. Posestvi sta bili zarubljeni in že večkrat draženi za neplačane davke, ki imajo po italijanskih predpisih prednost pred vsakršno vknjižbo in tako tudi prednost pred hipotekami užitarjev. Ta prednost je pa za naše ljudi veljansko udarec. Predvsem ni nikogar, ki bi našega človeka po- uči in mu razložil danes veljavne zakone, da se pravočasno zavaruje pred njihovimi pravica- mi, drugi pa vladati med našim ljudstvom tolika beda, da četudi bi kdo tu pa tam uvidel po- trebo, da se zavaruje pred novi- mi italijanskimi zakoni in da si zagotovi svoje pravice vsaj do smrti, tega ne more storiti vsled velike bede, v katero je danes vrtan naš kmet. Tako je na mi- lo in drago izročen italijanskim zakonom, ki z njim opravijo s prav kratkim procesom in ti- prav nikogar, ki bi ga ščitil. Na- prak je čimdalje več naših družin brez strehe, postavljenih na ce- sto, brez vsakršnih sredstev in podpore. Naj tu pripomnimo, da se je užitarica Špiljarjeva spu- stila v pravo za svoje vknjižbe- ne pravice, a vse zaman. Vtočila je nekaj stotakov, danes pa mo- re kot starka iskati pomoči pri tujih ljudeh in se preživljati od tega, kar ji nudijo trije najmlaj- ši otroci.

Na obe posesti pa so se nase- lili italijanski polonisti. Stano- vanjska hiša, ki sestoji iz ve- likega poslopja v obliki podkve in je bila v prejšnjih letih neka- kva grščina, pred davnimi leti pa najbrže pristava premskega gradu, je bila deljena na polovi- co. Danes so poslopje preuredili, pa tudi vse gospodarske stavbe. Tako sta ti dve, v premski fari skoraj najlepši in najobsežnejši kmetiji prešli v italijanske ro- ke in z njima tudi skoraj vse Turn. Kajti lastnik tretje kme- tije na Turnu, to je Penko Blaž se nahaja v Ameriki in noče od- stopiti svojega posestva Italija- nom.

Prvotno je bilo rečeno, da bo cel Turn kupila uprava reške po- krajine, ga preuredila in ga po- rabila za nek javen zavod. Za- kaj so prvotni načrt spremenili, ni znano. Z naseljevanjem ita- lijanskih kolonov v naših krajih pa poskuša fašizem doseči oreh. Fašizem se lahko ponaša s tem, da je pri nas uničil vse, kar se je dalo uničiti predvsem pa, da je upropastil naše gospodarstvo, kajti tu je imel popolnoma svo- bodne roke in zakoni, ki so bili mnogokrat naperjeni le proti na- ši zemlji in našemu človeku, so izpodkopali temelj tudi onim, ki so še do zadnjega držali. Toda ravno to njihovo postopanje je našemu človeku najlepši dokaz, kako ga ceni in spoštuje fašizem. Zaveda se, da mu hoče vzeti prav- so in ga postaviti na stopnjo sužnja.

Naše vasi so se izpraznile

Reka, nov. 1935. — Naša po- krajina leži neposredno ob jugo- slovanski meji zato je toliko na- ših fantov, ki so bili poklicani na vojno obveznost izkoristilo to u- godnost in jo ubralo čez mejo. Iz vsake vasi v naši pokrajini, zlasti onih, ki ležijo neposredno ob jugoslovanski meji, je večina mobiliziranih prekoračila mejo in se tako rešila ekspedicijskega

friko in njenim posledicam. Ven- dar pa je kljub temu veliko na- ših fantov bilo odposlanih v ita- lijanske afriške kolonije, in mar- sikdo od teh se ni že delj časa javil domačin. Ali je kje obkol, ali pa obležal na bojišču joj je brez vsake možnosti poročati do- mov, kako se mu godi. In tako se že skoraj leto dni nepranehoma naše vasi praznijo.

Edina mladina je še bila, ki je poživila mrtve življenje na deže- li, ki se je borila za vsakdanji kruh in ki je bila izmognanim in obupanim starcem in starkam o- pora in upanje. Mnogo je dru- žin, ki so imele že pred nekaj leti po več družinskih članov, da- nes pa sta ostala oče in mati sa- ma. In če še pomislimo, da je bi- lo še pred nekaj leti po naših va- sah razmeroma še polno življen- ja in gibanja in primerjamo tem- u življenje danes, se nam zdi hušje kot v svetovni vojni. Hle- vi so izpraznjeni, gospodarska poslopja potrebna popravila in ni je kmetije več, ki ne bi bila do grla zadolžena. Tako so se na- še vasi izpraznile prav v vsakem pogledu in nudijo tuju najžalo- stnejše lice.

OBUPEN POLOŽAJ GORIŠKEGA KMETA

Dne 25. novembra se je sestal deželni odbor za korporativno gospodarstvo pod predsedstvom prefekta Tomaža Ciampanija, da prouči in potrdi proračun za leto 1936. Prisoten je bil tudi feda- lni tajnik Luraschi. Po izvrše- nih formalnostih je referiral o položaju goriškega gospodarstva tudi s posebnim ozirom glede sankcij. On pravi:

Ugotovil sem, da je nasproti zelo dobri pridelkom vina in žita v letu 1935 obrodilo drugo zelo slabo, ki je največjega po- mena za gospodarstvo podeže- lja. Pridelki v goratem kraju so bili zelo poškodovani. Prefekt je ugotovil, da dohodki zemlje ne zadostujejo niti za odplačevanje anuitet in obresti, ki jih morajo dati kmetje za amortizacijo po- sojil, ki so jih najeli v prejšnjih letih. Ob porastu cen zemlji, ki jo notirajo posebno v zadnjem času so se mobilizirane in imobilizirane eksekucije v zadnjih mese- cih zelo pomnožile. V letu 1935 je pridelala goriška pokrajina 10.000 q žita in 95.000 kg koko- nov. Cene teh predmetov bodo baje porastle. Lesna trgovina je v velikem porastu predvsem gle- de sankcij in zaradi povišanja carin v marcu. Tako delajo sploh vse žage, tudi tiste, ki so bile že mnogo let zaprte. Mehanična in- dustrija in tvornica predilnih strojev v Stražicah sta stabilizirani. Zaradi sankcij bi mogla občutiti posebno tekstilna indu- strija, ker ne dobiva surovin iz tujine (Egipt). Za šest mesecev ima tvornica v Podgori, ki zapo- sluje sedaj 1.000 delavcev, zado- sti v zalogi umetne volne. Bar- varnica (preje Adolfa Moserja) je v krizi, ker ne more razpeča- vati na Balkanu svojih barvarnih tkanin. Zato upa, da jih bo pro- dajala v italijanskih kolonijah. Usnjarska industrija v Mirnu i- ma dovoljne zaloge za obrat. In- dustriji pohištva v Solkanu gre na bolje. Tovarna stolic v Ma- rianu je propadla, ker je imela na svojem balkanskem trgu pre- veliko konkurenco. Škoda glede zmanjšane izvoza se je le de- loma nadoknadila. Cene notra-

nega trga težijo k porastu. Na denarnem trgu je karakteristična za letošnje leto velika zahte- va po likvidnem denarju. Hranil- nične vloge so se znižale za ne- koliko milijonov. Stevilo konkur- zov se je zmanjšalo. Finančna politika, ki jo je uvedla v zad- njih letih fašistična vlada, je šla za tem, da se ne kreditira pod- jetjem, ki niso denarno in teh- nično na višku. Zaradi tega so mnoga taka podjetja prenehala. Interesantno je, da se protesti- rane menice, ki se vedno množi- jo in ki v veliki večini ne prese- gajo 500 lir, uporabljajo kot pra- ve menice, čeprav niso izpostavl- jene od trgovcev.

V Italiji bodo pobrali vse zlato!

Trst, 20. nov. 1935. — "Gazet- ta Ufficiale" je prinesla te dni dekret, a katerim se mora vse zlato, ki je v državi, bodisi kot zlat denar ali drugače predelano ali nepredelano, dati na razpolo- go državnim blagajni, ki ga bo ra- bila za kritje inozemskih nabav. Prav tako se morajo državni bla- gajni predati vse zlato in vsa potrdila o vlogah v zlato, kjer- koli se nahajajo.

Poleg zlata pobirajo tudi ostale kovine

Trst, nov. 1935. — Tajnik fa- šistične stranke je odredil vse potrebno, za akcijo za pobiranje zlatih, srebrnih, bakrenih, že- leznih ter drugih predmetov. Za to pobiranje so bile določene o- sebe, ki imajo posebne izkazni- ce fašistične stranke, ki so jih potrdile oblasti. Pobirati srebr- nino in zlatino smejo samo od- bori fašistične stranke. Vsi listi v Italiji trdijo, da se je prebi- valstvo odzvalo pozivu, tako da bo lahko Italija v nekoliko dneh razpolagala z velikimi količina- mi žlahtnih kovin. V Turinu so dale vdove in matere padlih v svetovni vojni tajniku fašistične stranke vse zlato in srebrne me- dajle svojih mož in sinov. Poleg tega je vsaka izmed njih podari- la svoj poročni prstan. Nadško- v Mantovi je daroval mnogo cer- kvenih predmetov iz zlata in sre- bra. Tudi nabiranje železa in ba- kra zelo napreduje.

Ustanovljeni so posebni informa- tivni uradi za informacije o vojaki v Afriki

Goriška prefektura je na po- dlagi dekreta notranjega mini- stra otvorila posebne informativ- ne urade, kjer lahko dobe dru- žine in svoji vojakov, ki se na- hajajo v Afriki, vse potrebne in- formacije. Za Gorico je ta urad nastanjen na magistratu. Podob- ni uradi so še v Gradiški, Kr- minu in Vipavi. Drugje po deželi pa so posebni dopisniki.

Pulski prefekt je po karabinar- jih gral nekega Jurija Bosco- la iz Pirana, ki je baje vložil pri pristojnih oblasteh več neuteme- ljenih protestov proti krajevnim faktorjem v Piranu.

V bližini Tolmina je neki avto- povozil 16-letno šiviljo Katarino Rutarjevo iz Cudre pri Tolmi- nu. Dekle je dobilo hude notra- nje poškodbe in mu je počila lo- banja. Bilo je nemudoma prepe- ljano v goriško bolnico.

Nemški kapitalisti zalagajo Italijo

Amsterdam. — Mednarodna federacija transportnih delav- cev pravi, da nemške firme skr- vino zalagajo Mussolinija z voj- nim materialom. Pošiljajo ga skozi Avstrijo, Francijo in Spa- nijo.

Fašizem pred kata- strofo

Pojavi v javnem življenju, s katerimi skuša Italija reagirati proti sankcijam, spominjajo po- vsem na pojave v ranjki Avstri- ji, ki so nam še vedno v žalost- nem spominu. Razlika pa je v tem, da je Avstrija šele v tret- jem letu svetovne vojne posegla po sredstvih, ki jih uporablja I- talija sedaj že ob začetku vojne, ki je poleg tega še prostorno do- kaj omejeno.

Na prvem mestu so razne zbir- ke žlahtnih in nežlahtnih kovin. Mussolini sam je dal dober zgled in je poklonil kar 2700 kilogra- mov kovin, ne sicer zlata in sre- bra (te ima shranjene na var- nem v inozemstvu), temveč v pr- vi vrsti bronca, po večini kipe njegove samega. Kar se pa tiče zbirke zlata, priča o njeni "pro- stovoljnosti" že dovolj jasno dej- stvo, da je med otroki v Idriji, ki so se odzvali pozivu, tudi sin nesrečnega Repulsa, ki je umrl v konfinaciji. Ni manj značilne pa niso v tem pogledu besede, s katerimi je neki učitelj na Trža- škem bodril učence, naj pokloni- jo domovini zlata in srebra. Re- kel jim je: "Otroci, prinesite v šolo zlata in srebra, kajti domo- vina zahteva to od vas. Če bi se pa temu upirali vaši starši, kra- dite doma zlato in srebrne pred- mete in prinesite jih v šolo". Ta- ko počete pa blagoslovljajo ita- lijanski škofje in duhovniki, ter sami podpirajo z zlatom in sre- brom iz cerkvenih zakladov.

Smešen pa je bil poziv, ki so ga objavili vsi fašistični listi, da naj vsak od 40 milijonov Italijanov zbere in daruje državi vsaj 2 ki- lograma zarjavelih žebeljev in drugih kovinskih odpadkov. Res- nično se čuti že pomanjkanje vseh kovin, celo železa. Radi te- ga oblasti tudi ne izdajajo več dovoljenja za nove gradbe v že- lezobetonu. Tudi delo pri že za- četih stavbah napreduje silno počasi.

Najhuje pa je glede bencina. Cena je poskočila že na 3.60 lire za liter in pričakuje še nadaljni močan skok. Prenehaj je radi te- ga skoro ves promet z avtomobi- li. Prej tako živahne ceste v Tr- stu so sedaj skoro mrtve. Vozi se pač le še tisti, ki mu sredstva dopuščajo. Toda tudi tem bo od- klenalo to veselje, kajti fašisti- čno glasilo "Popolo di Trieste" je že objavil poziv, naj opustijo vse nepotrebne vožnje z avtomobili po mestu in tudi nedeljske izle- te.

Ljudstvo seveda občuti naj- huje pomanjkanje živil, ne še toliko radi tega, ker bi teh živil ne bilo, kolikor radi tega, ker so cene močno poskočile, ali ker so razna živila izginila s trga, kar jih trgovci ne morejo prodajati po cenah, ki jih predpisujejo fa- šistične oblasti. V tem pogledu prav nič ne pomagajo razni u- krepi, kakor denarne globe, za- piranje trgovin in tudi samih trgovcev. Cene se ne dajo blagu umetno narekovati.

Sicer pa skušajo oblasti na vse načine siliti prebivalstvo k skrajnemu varčevanju s hrano in se v to svrhu alarmirale že- ne in matere v svetovni vojni padlih vojakov. En dan v tednu je brezmesen, naslednji dan se sme jesti samo divjačina in pe- trutina. Ako upoštevamo še ka- tolički postni dan, petek, ko se smejo jesti samo ribe, imajo se- danj v Italiji tri brezmesne dneve. Resnično jih ima ogromna več- ina.

Zunanji turisti v sovjetski Rusiji pred hišo Leo Tolstega, slovitega ruskega pisatelja.

na Italijanov že sedaj veliko več in je meso izredna delikatesa, ki pride le za velike praznike na mi- zo. Ker hočejo lokalni fašistični veljaki vedno prekašati v vseh pogledih samega duceja, so pod njihovim pritiskom marsikje me- sarji uvedli poleg petka kar še tri bezmesne dneve. Zrtev nove od- rede pa so postale predvsem u- boge ptice-selivke, na katere bo zopet dovoljen lov.

Tudi v šolah učijo otroke, da naj se kvečjemu enkrat na dan najdejo do sitga. Da, pripetilo se je že, da je neka učiteljica na Tržaškem prepovedala deklicam prinesiti kruha za južino v šolo, češ, da s tem dajejo samo slab- zgled drugim. V fašističnih li- stih pa je neko izračunil, da bi se lahko prihranilo kar 1.500.000 kilogramov žita, ako bi ljudje po- birali drobtine, ki ostajajo na mizi. Možakar je pri tem samo pozabil upoštevati, koliko od vseh 40 milijonov Italijanov, ima sploh na mizi kruha.

V zvezi s sankcijami in z vre- mi omejitvam glede valut se je silno razpaslo tihotapstvo valut in tajno trgovanje z njimi. Je pa tudi povsem umljivo, kajti italijanski državljani, ki prejme- znesek v tuji valuti iz inozem- stva, ne sme prosto z njim raz- polagati, temveč ga mora izročiti državnim denarnim/zavodom. Ti pa mu ne plačajo protivred- nosti po dnevnem tečaju. Že a tem je močno oškodovan. Toda zavod mu ne izplača zneska v go- tovinu, temveč v italijanskih ob- veznicah po tečaju "a la pari". Le s težavo in za ceno, ki je močno pod nominalno, lahko vnovč te pa- pirje pri tej ali oni banki. Veliko oseb je bilo radi tajnega preku- pčevanja z valutami že aretiranih, obsojenih na ogromne de- narne kazni in na konfinacijo, tako v Rimu, Genovi, v Milanu in v Trstu. Med njimi so bili celo zastopniki najvišjih finančnih krogov. Trgovanje pa traja da- lje.

Posebno nervozni pa so postali fašistični voditelji radi anti- fašistične propagande, ki postaja od dne do dne bolj očitna. Ve- liko pozornost je vzbudilo never- jetno veliko število inozemskih časopisov, ki so se v zadnjem času širili in čitili po Italiji. Tako je v zadnjem tednu pred sankci- jami šlo samo skozi obsejno po- stajo Modane dnevno 1800 kilo- gramov, ali okroglo 400.000 iz- vodov francoskih časopisov. Pre- ko Postojne pa je romalo dnev- no preko 10.000 jugoslovanskih dnevnikov. Izrabljajoč položaj, ki je nastal po uvedbi sankcij, je Italija sedaj skoro popolnoma u- stavila uvoz tujih listov. V tem pogledu so ji bile sankcije narav- nost dobrodošle.

Propaganda proti fašizmu pa se širi tudi v raznih drugih o- blikih. Tako so vojake v sami Abesiniji naravnost preplavili za raznimi antifašističnimi letaki, ki so jim pošiljali v kuvertah, na katerih se je blestelo ime "Banca d'Italia". V zvezi s tem je baje bil odstavljen eden prvih fašističnih oblastnikov v Ri- mu.

Kot reakcijo proti temu tajne- mu gibanju je prevzelo fašistič- no vodstvo najstrožje ukrepe in je razpelo vsem podrejenim e- dincem tajna navodila, v kate- rih pravi, da je zopet prišla do- ba rdečnega olja in "svetega manganela". O tem pričajo že ra- zni primeri tudi v Julijski Kra- jini: v Barkovljah, v Gorici in na Krasu, o katerih je že več- krat poročal naš list.

Ječ in zaporu so prenapolnje- ni, zato so prejeli vsi krajevni varnostni organi: policijski a- gentje, karabinjerji, milieniki, konfidentje in celo vojaška po- veljstva ukaz, naj strogo pazijo na vse sumljive elemente v svo- jem okrožju. Uvedena pa je tudi že najstrožja cenzura.

Takšen je položaj v fašistič- ni Italiji že v drugem mesecu po začetku abesinske vojne.

Velika Britanija obno- vila kampanjo proti Mussoliniju

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Galerija je bila natrpana z obiskovalci, med katerimi so bi- li tudi diplomatje zunanjih dr- žav. Navzoč je bil tudi D. Gran- di, italijanski poslanik. Ta se je očividno vznemiril, ko je labo- rit Hugh Dalton dejal, da je Mussolini blažen, čigar roke so umazane z mešanico abesinske krvi in britskega olja.

Zeneva, 21. dec. — Liga naro- dov je pokopala francosko-an- gleški "mirovni načrt", odgodi- la diskuzije glede oljnih sankcij in se izrekla za nadaljnjo eko- nomsko vojno proti Italiji.

Potek seje sveta Lige narodov je pokazal, da niso zmagali oni, ki so za stoodstotno izvajanje sankcij proti Italiji, čeprav bi to pomenilo vojno, niti oni, ki so pripravljeni zavreči kove- nant Lige, da se ohrani mir.

Prvi so izvajali delno zma- go, ko so preprečili diskuzijo o pariškem načrtu, češ, da ni po- trebna. Vsa nadaljnja pogaja- nja glede končanja afriške voj- ne bo vodil odbor trinajstoroce, ne Francija in Anglija, ki sta objavili Mussoliniju dve tretji- ni Abesinije.

Ta odbor je odločil, da mirov- na pogajanja ne smejo ovirati izvajanja sankcij proti fašistič- ni državi, Salvadorju Madaria- gu, španskemu delegatu in na- čelniku odbora, je bila poverje- na naloga, naj ob pravem času skliče sejo, na kateri naj se raz- pravlja o oljnih sankcijah. Ta bo najbrž sklicana v januarju, toda gotovo ni, ali bo odbor na te seji odredil oljne sankcije proti Italiji.

Na drugi strani so "realisti", Lavalovi pristali, tudi nekaj pridobili, ko je odbor odgodel iz- vajanje oljnih sankcij. Delna zmaga je bila tudi, ker svet Li- ge narodov ni javno obsodil mi- rovnega načrta, čeprav ga je pokopala. Možnost je, da bo načrt oživilen in ponovno predložen v Ženevi. Kar je bilo sklenjeno na seji sveta Lige narodov, se ne more smatrati za kompromis, temveč za zastoj, ki lahko tra- ja več mesecev. Vse, kar so zad- nje intrige pokazale, je bila dvo- lčnost Francije in Anglije. To je uverilo delegate drugih dr- žav, da ne smejo dosti zaupati francoskim in angleškim diplo- matom.

Addis Ababa, 21. dec. — Sem je dospelo poročilo, da so se mo- rale italijanske čete umakniti v velikem neredu na fronti ob reki. Takzade pred abesinsko armado, ki ji poveljuje Dedjazmač Aya- ale. (To poročilo je v konflik- tu z italijanskimi, ki naznanja zmago na takšni fronti in na fronti južno od mesta Makale.)

Ayalevo poročilo se glasi, da se je bitka vršila v bližini "sve- tega mesta" Aksum, v kateri so bili Italijani poraženi. Umakni-

Japonske čete udrele v Mongolijo

(Nadaljevanje s 1. strani.)

pota do zunanje Mongolije in koncentrirala armado 200.000 mož ob sibirsko-mandžukajski meji. Vse to kaže, da hoče Ru- sija obdati Mongolijo in Mand- čukuo s močnim jeklenim obro- čem.

Imal je v svojem govoru re- kel, da sovjetska vlada tajno podpira kitajske komuniste, ki so v zadnjem času povečali svo- je aktivnosti in zdaj ogražajo mir na Daljnem vzhodu.

Val protestov proti bar- barizmu v Floridi

(Nadaljevanje s 1. strani.)

ranjem sredstev za prosekucijo vigilantskih gangstev.

Norman Thomas pa je zvez- nemu justičnemu tajniku poslal telegram, v katerem zahteva zvezno akcijo.

Trije od ugrablencev so bili aktivni v organiziranju brezpo- selnih in funkcionarji državne delavske zveze (Workers Alli- ance).

Organizacija se po- tegnila za obojence

New York. — Splošna zveza za napredek zamorskega ljud- stva apelira na svoje pristaje za prispevke, da bo vzela pravi- proti obsodbi treh zamorskih najemniških farmerjev v okra- ju Kemper Misa, kjer so bili obsojeni na smrt na podlagi "priznanj", katere so iz njih iz- silili z nečloveškim mučenjem. Z bogatimi drugimi postopajo, čeprav so lahko veliki zločinci.

Mehika zaplenila Moronesovo orožje

Mexico City, 21. dec. — Urad- no poročilo se glasi, da je fede- ralna policija večer izvršila preiskavo v stanovanju Luisa Moronesa, predsednika Mehike- delavske federacije in prijatelja bivšega predsednika Callesa. Po- licija je našla večjo množino orožja in streliva in oboje zaple- nila. Morones je pojasnil, da je orožje hranil že od revolucije leta 1923. Oba, Morones in Cal- les, se nahajata pod policijskim nadzorom.

Sto stopinj vro- čine v Argentini

Buenos Aires, Arg., 21. dec. — Silna vročina se obeta v Argen- tini za božične praznike. Pre- bivalci Buenos Airesa so se več- raj kuhali pri 100 stopinjah vro- čine Fahrenheita. V nekaterih drugih mestih je temperatura še višja.

(Istočasno je bil v Chicagu zadnji petek silen mraz. Tem- peratura je padla na eno stopi- njo nad ničlo.)

20 rudarjev zbežalo iz gorečega rova

Springfield, Ill. — Dvajset ru- darjev se je v petek zvečer re- šilo smrti pod zemljo v premo- govniku Library pri Gillespieju, ki je začelo goreti v glavnem ro- vu. Rudarji, ki so delali na dnu premogovnika, so splezali 300 čevljev visoko po lestvi v venti- lacijskem šahtu na površje.

ti so se morali pred Abesinci in na bojišču so pustili mnogo m- rtvih in ranjenih.

Skupina nazijskih veljakov na krovu nove nemške bojne ladje "Nurnberg."

Dolina meseca

ROMAN

Sposil JACK LONDON—Prelovenil Vladimir Levstik

"Vraga je osemnajsti," pravim. "Kje so pa vsi prejšnji? Zadnji, ki sem ga odbil, je bil trinajsti." "Živo čudo si," reče Bill. "Stiri runde si bil v nezvesti, le to je, da razen mene nihče ne ve. Ves čas sem te izkušal pregovoriti, da bi se vdal."

Tisti mah pa zapoje gong in že vidim 'straha', kako krene proti mene. "Vdaj se," pravi Bill in se zgane, da bi vrgel brisačo na tla. "Za noben denar," rečem jaz. "Kar pusti to, Bill." A Bill sili in sili vame, naj se vdam. Med tem je bil prišel "strah" do mojega kota, s pobešenimi rokami je stal pred menoj in me gledal. Tudi sodnik je gledal in vsa hiša; tako tiho je bilo, da bi bil slišal iglo, če bi bila padla na tla. In moja glava je postajala nekoliko bistrejša, čeprav ne dosti.

"Saj ne moreš zmagati," pravi Bill.

"Pazi zdajle," rečem jaz. In tisti mah se zakadim v 'straha', ko me je najmanj pričakoval. Omamljen sem tako, da stati ne morem, napadam pa vendarle in udriham po 'strahu' in ga potiskam do njegovega kota, kjer spodrane in pade, jaz pa nanj. Lahko si misliš, kako so ljudje noreli ...

"Kje sem bil? — Meni se še vedno vrti v glavi. Brenči, kakor roj čebel."

"Pripovedoval si, kako si v njegovem kotu padel nanj," ga je spomnila Saxon.

"Saj res. Nu, komaj se spraviva na noge — ki me niso držale, veš — ga že spet naskočim in ženem nazaj do svojega kota in spet padem nanj. To je bila moja sreča. Pobrala sva se in jaz bi bil padel, pa sem ga zagrabil in se tako obdržal na nogah."

"Imam te," mu pravim. "In zdaj te požrem."

"Imel ga nisem, a šlo mi je za to, da si ga vsaj nekoliko privoščim, in tako sem tudi storil. Kakor hitro naju je sodnik strgal vsakebje, sem se zapodil vanj in mu pritisnil tako v želodec, da je kar otrpnil in postal neznanek oprezen. Kar preneznansko oprezen je postal. Ni se več upal pošteno spopasti se z menoj. Misli je, da mi je ostalo več moči, nego sem je imel v resnici. In tako vidiš, da sem ga vendarle nekoliko imel."

"Ni me mogel užgati. Ni me mogel. Med dvajsetim sva stala na sredi ringa in celo še izmenjavala udarce. Prav gotovo, da sem se dobro držal za tepenega moža, a odločitev je padla njemu v prid, saj tako je bilo tudi prav. Ukani sem ga pa vendar. Njega in vsa tista zija, ki so stavila, da bo imel lahko zmago."

Nazadnje, ko se je že svitalo, je Billy zapal. Stokal je in ječal, obraz se mu je pačil od bolečine in njegovo telo se je vilo in premevalo v jalovem prizadevanju, da bi našlo olajšanje.

"Tak to je boksanje," je premišljevala Saxon. Bilo je veliko huje, nego si je predstavljala. Niti slutila ni, da je moči s podloženimi rokavicami napraviti toliko škode. Bog ne daj, da bi se še kdaj borili! Rajši naj se pretepa na ulici, če ni drugače. Pravkar je ugasnila, koliko svoje sile je neki zapravil, ko je spet zamrmral in odprl oči.

"Kaj pa je?" je vprašala, še preden se je utegnila spomniti, da njegove oči ničesar ne vidijo in da se mu blede.

"Saxon! ... Saxon!" je zaklical.

"Da, Billy. Kaj je?"

Njegova roka je tipala po postelji, tja, kjer bi bila drugače ona ležala.

Iznova jo je poklical, in ona mu je glasno zaklicala na uho, da je pri njem. Potolažen je vzdihnil in pretrgano zamrmral:

"Moral sem ... Potrebovala sva denarja."

Zapri je oči in to pot mirneje zaspal, čeprav ni nehal mrmrati. Saxon, ki je bila slišala, da se časih komu vnamejo možgani, je bila vsa v skrbeh. Nato se je spomnila, da ji je pravil o Billu Murphyju, kako mu je tiščal led na glavo.

Vrgla si je šal na glavo in stekla v najbližjo gostilno na Sedmi cesti. Točilničar je pometal, pravkar je bil odprl. Dal ji je iz hladilnika ledu, kolikor ga je hotela, in ji ga zdrobil na pripravne kosce. Ko je prišla domov, je položila Billyju led na tilnik, mu dala dve vroči železi k nogam in mu omočila glavo z žganjem, ki ga je prej ohladila na ledu.

V zatemnjeni sobi je spal do poznega popoldneva, ko se je v Saxonino veliko preplašenje zdajci namenil, da bo vstal.

"Pokazati se moram," je dejal. "Ne maram, da bi se mi smejali."

Z njeno pomočjo se je mpkoma napravil in mukoma odšel z doma, da bi se ljudje, ki so zanj pomenili svet, na svoje oči prepričali, da ga dobljeni udarci niso mogli prikleniti na posteljo.

To je bil drugačen ponos, različen od tistega, ki ga čutilo ženske; a Saxon se je nehotе vprašala, ali je zato manj vreden občudovanja.

ŠTIRINAJSTO POGLAVJE

V naslednjih dneh so Billyjeve otekline splahnele in odrtine so se presenetljivo hitro zacelile. To naglo zaceljenje je dokazovalo, da so bile na tako plavem obrazu, kakor je bil njegov, še posebno vidne. Te trdovratne lise niso izginile štirinajst dni, in v tem času se je pripetilo več važnih dogodkov.

Obravnava proti Ottu Franku je bila kratka. Ko ga je porota, v kateri je sedelo mnogo odličnih zastopnikov poslovnega, in poklicnega sveta, spoznala za krivega, so ga obsodili in poslali v San Quentin, da se tam izvrši smrtna kazen.

Postopanje proti Chesterju Johnsonu in štirinajstori njegovih tovarišev je trajalo delj, a vendar je bilo tudi ono še tisti teden končano. Chesterja Johnsona so obsodili na večala. Dva sta dobila dosmrtno ječo, trije pa po dvajset let. Samo dva so opustili. Ostalih sedem je dobilo kazni od dveh do desetih let.

Ta odločitev je pahnila Saxonu v globoko potrtost. Tudi Billy se je pogreznil v mrkobo, a njegov bojeviti duh ni bil ugnan.

"V bitki jih zmerom nekaj pogine," je rekel. "Tega se je bilo nadejati. A način, kako so jih obsodili, mi gre do živga. Ali so bili odgovorni za uboje vaji, ki so jih spoznali za krive, ali pa ni bil nobeden odgovoren. Če so bili vsi, bi morali biti vsi enako obsojeni. Morali bi viseti, kakor bo visel Chester Johnson, ali pa ne bi smeli viseti niti on. Rad bi vedel, odkod jemlje sodnik svoje odločitve. Najbrže dela tako, kakor da bi igral v loteriji. Ogleda si človeka in čaka, kakšna številka mu bo prišla na um. Kako bi sicer mogel obsoditi Johnnyja Blacka na štiri leta, Cala Hutchinsa pa na dvajset let? Tombolo je igral — in prav tako lahko bi bila narobe: Calu Hutchinsu štiri leta, Johnnyju Blacku pa dvajset!"

"Oba sem poznal, ko smo bili še dečki. Družila sta se z onimi z Desete in s Kirkhamci, čeprav sta šla kdaj pa kdaj tudi z nami. Po šoli smo se navadno hodili kopat na Peščeno obalo in k prevozniku, kjer so trdili, da je voda šestdeset čevljev globoka, kar pa ni bilo res. Tudi na Skalni nasip smo hodili, trske lovit. Nekega dne — ravno solnčni mrk je bil — je Cal ujel ostriza, ki je bil skoro večji od njega samega. Nikoli še nisem videl tolikšne ribe. In zdaj je obsojen, da bo nosil dvajset let jetniško obleko. Sreča, da ni bil oženjen. Če ne dobi sušice, bo starel, ko se vrne v prostost. Calova mati mi ni hotela dovoliti, da bi se šel kopat, in kadar je šumila, da je bilo tako, mu je vselej z jezikom obilnila lase. Če so imeli slan okus, ga je natepla. Pa on si je znal pomagati. Na povratku je skočil kje čez hišni plot in podržal glavo pod vodovod."

(Dalje prihodnje.)

zalotil ... Huda uja je morala biti! Ahmetu je Slopko uho odtrgal, premagal ga pa le ni. Ahmet je njega; zvezal ga je, ga naložil na voz in popeljal pod tisti hrast, kjer ga je v jeseni snel. Potlej mu je zadržnil okrog vratu debelo vrv in ga obesil prav na tisto vejo, s katere ga je bil rešil. Slopko je cepetal in suval, pa si je zanko le še bolj zadrževal.

Brana — saj so vse ženske enake — ni mogla držati jezika za zobmi. Moral sem Ahmeta prijeti. Sodnik sem, kaj hočete! Ko kup nesreče je bil videti — z odtrganim ušesom. Sodil sem ga — poslal sem ga domov!

Tak, tako! To je vse! Pri nas se nič ne zgodi. Če bi bil tukaj v Draču ...!

Nič mu nisem odgovorila.

Krčma je oživila. Danilo se je. Po cesti je šel vzravan ko sveča neki visok kmet. Zelo vpludno je pozdravil Mitaka in šel dalje. V prvem jutranjem svitu sem ravno še videla, da mu manjka levo uho ...

Ko je solnce vzšlo, sem se obklana od bolh odpravila proti Tiranu.

Wynant Davis Hubbard:

Afrika, veliko tržišče belih

Afrika je zemlja vojne in pokoljev; je pa tudi zemlja, ki veliko obeta ljudem, ki so dovolj pogumni in utrjeni, da se z njo okoristijo. Široka je prostranstvo sive in suhe zemlje, kjer se niti ptič ne bi mogel odležati. Obenem pa so tu na ekvatorju gore, pokrite s snegom, velikanke reke in sijajni slapovi. Afrika je ogromen kontinent, razdeljen med šest evropskih narodov in dve domači državi. Afrika je dežela, ki so se zanjo sredi bojev in intrig vedno prepirali in ki lahko povzroči danes najstrašnejšo vojno.

Avtomobili, obleka, diamanti, čaj

Kako naj vam opišem to paradoksalno deželo, da si boste lahko ustvarili mnenje o njeni važnosti za sedanjost, ne da bi bili kdaj v Afriki? Predstavljajte si, da stojimo na križišču živahne ceste. Evo avta: pnevmatika je iz gumija in gumi je iz Afrike. Krom, ki se vedno bolj uveljavlja pri izdelovanju sestavnih delov radiatorja, svetiljk in kljuk pri vrtanju, je prav tako iz Afrike, ker proizvajajo črni kontinent več kot polovico te dragocene kovine. Začenja s pridelovanjem bombaža in tudi konopljo lahko pridobi. Egipt, Sudan, Uganda, kolonija Kenija in Mozambik imajo veliko prihodnost, kar se tiče bombaža, zakaj že sedaj se čuti pri eksportu ameriškega bombaža važnost tega pridelka.

V Ameriki se pridobiva veliko bakra, dobro je založena s sadjem, mesom, volno, usnjem, sladkorjem, vanadijem, azbestom, svinčom in kositrom. V Evropi pa ni tako. Uvažiti mora večino teh produktov, in sicer iz afriških kolonij, ki pripadajo evropskim vlesilam. Zato pa hlepi Mussolini po Etiopiji in če jo kdaj dobi, bo iz nje črpal te produkte.

Če bi hoteli v evropski kavarni kaj zaužiti, bi vam prinesli čokolado ali kakao, ki sta tudi afriška produkta. Moja kava ali čaj sta prav lahko iz Kenije, Taganike ali Nianse. Sladkor je lahko iz Natala ali iz portugalske Vzhodne Afrike. Lahko bi si naročili južno-afriških vin, ali s slastjo použili sadje iz afriškega juga ali severa. Stoli pa bi bili morda poblizinižni z volno iz južne Afrike, ker Afrika prideluje tudi mnogo volne, čeprav si tega morda ne mislite. Vskovratno krzno, da ne omenim leoparda, prihaja iz Afrike, prav kakor diamanti in dokaj radija. Proizvodnja fosfatov, ki so tako potrebni v zelo eksplozivnih evropskih predelih, je prav tako dragocena, dasi bolj prozaična. Dalje ima zlato, mnogo zlata in ne samo tu in tam kakšen rudnik. Prav tako je s platino. Južna Afrika je dala l. 1934. 38% svetovne produkcije, ne všteti zlatih rudnikov v različnih afriških kolonijah.

Od džunglje do palače

Predstavljajte si ogromno celino s 180 milijoni zamorci, ki ima morda večje zaklade rud in večje možnosti trgovske eksplo-

Direktorji treh ameriških parobrodskih družb. Od leve proti desni: Arthur Tode, C. Weaver in R. Pearsall.

atacije kot si je mogoče predstavljati. Prav nič ni čudno, da so se evropski državniki polastili te afriške delikatese in da se Musolin pripravlja, da si je prilasti en del, ker je bila njegova dežela takrat, ko so si jo drugi delili, preveč disorganizirana. Niti ni čudno, da je Japonska, ki je s svojimi produkti zavzela vsa tržišča, obrnila oči proti Afriki in preplavila s svojo robo afriški trg.

Afrika ni več črna zemlja. Ima sicer še veliko divjih zverin, mrzlice in muh tse-tse, ima pa moderne hotele, železnice, zračne proge od Kapa do Kaira in gledališča. Izdaja revije in časopise in vlada je odprla univerze in poskusne postaje. Konec je strašnega biča, trgovine s sužnji in trgovanja z ebenovino. Namesto tega se prebivalci uče v šolah čitati in pisati; drugi pa, ki so se preveč okoristili na poljedelskih šolah belcev, so se tako povzpeli, da zavojevalci dežele skoro ne morejo vztrajati na svojem položaju in si služiti kruha. Afrika dandanes veliko obeta.

Lahko je doumeti veliko vrednost rudniških zakladov, kakor tudi prednosti živinoreje in poljedelstva. Kakšne bolj skrite zaklade pa še nudi Afrika? Prvi in najvažnejši zaklad je trgovanje med prebivalstvom.

180 milijonov kupecev

Poglejte si Pembo, postajico ob železniški progi v severni Rodéziji. Pred trinajstimi leti je bila tam jedra trgovina. Galvanizirana pločevinasta streha ob progi je predstavljala postajo. Zamorci, ki so delali na progi, so stanovali v kočah, narejenih iz travne in blata. Par kilometrov naokoli pa je nekaj belcev v stapi redilo črede. Lastnik trgovine je bil grški trgovec, ki je tudi prodajal. Menjal je s prebivalci blago, sol, srebro in bazarske predmete za perutnino, žito, vošček, kožo in živino. Od časa do časa se je ustavljal pred štacuno beleč z dvokolnico, v katero je vpregel vola: z daljnih farm je prišel nakupovat. Takrat se ni v Pembu bog ve kaj dogajalo, vendar je lastnik trgovine čez par let prodal svojo založo in se je vrnil v Grčijo s tolikšno vsoto, da je lahko lagodno živel do konca svojih dni. Kako je bilo to mogoče? Vzrok je bilo lagodno trgovanje z domačini za pare.

Dva Grka sta kupila založo in tvegala majhno imetje. Pred kratkim sem se razgovarjal s Patom (mislim, da je to vzdevek za Patropopulosa), ki je solastnik. Govorila sva o trgovini z žitom, ki predstavlja danes tipično trgovanje z domačini. Pred par leti je bil Pat zadovoljen, če je kupil letno 2000 vreč žita; lani pa je prav lahko dobil več kot 10.000 vreč žita po 200 liver. Pred 10 leti si je zamorec težko kupil plug, sedaj pa prodaja samo 'Pat' ob dobri letini v okolici Pembe 750 plugov. Iz napredovanja domačinov, ki je vidno že iz prodaje plugov, pa ne sledi samo večja poljedelska produkcija in večje število živine, ampak tudi večje nagnjenje zamorcev do izdelkov belcev. Danes si domačinke v najbolj oddaljenem kotu Afrike, sto in sto kilometrov daleč od najbližje proge prav lahko kupijo za sto sujev hlače iz 'jersey' svile ali pastelnomodrega bombaža. Izbirajo lahko med sto vzorci potiskane bombaževine in nabavijo si lahko ogrlice, bisere, svilene nogavice, platnene čevlje z gumastimi podplati, dežnike, trikotno in celo narejene obleke. Ve-

liko trgovcev ima oddelek surove avile. Imajo ure, svinčnike, bicikle, petroleje, sveče, svetiljke, papir, klobuke, usnjene čevlje, milo, kuhinjske recipiente v vseh velikostih, emajlirano posodo in mreže proti komarjem. Imajo cele sklade odev v ceni od 10 do 200 frankov. Tam se dobe cigarete, tobak, gnjat, moka, sladkor, čaj in tudi bonboni, ki jih prodajajo celo v vrečah po 100 in 200 liver.

Konkurenca

Afriški domačini predstavljajo enega največjih svetovnih trgov. Polagoma se privajajo plugu in mizarskemu orodju, grade si boljše hiše in n se bolj oblačijo. Danes vidiš, kako vozijo črni vozove s pošto po teh neizmerno prostornih pokrajinah, ki jih je prehodilo prav malo belih ljudi. Domačini so spretni in izurjeni soferji. Kmalu bo prišel čas, ko bodo črnci, ki vozijo državne vozove, hoteli imeti svoj avto. Črnci vodijo lokomotive, traktorje in motorizirane pluge. Ravnati znajo z vsemi rudniškimi stroji, parniki in valjalnimi mlini. V garažah in orožarnah delajo in uporabljajo jih tudi pri odbiranju tobaka v prostornih hangarjih. Veliko je strojevisk v državnih uradih. Nekateri so celo uslužbeni kot poštarji, telefonisti in telegrafisti. Kolikor bolj so izurjeni in navajeni udobnega življenja, ki so ga belci uvedli, toliko bolj si ga žele sami zagotoviti. Vsekakor ni zametavati tržišča 180 milijonov ljudi.

Res je, da bazira večina današnje trgovine z domačini na zametavi, vendar plača detajljal grosista, grosist-pa industrijalca. Japonska je pametno razumela vse odlike afriške trgovine in danes je videti po vsej Afriki zaloge japonske manufakture. Veliko bombažaste obleke in skoro vsa avila prihaja iz Japonske, dalje čevlji z gumnatimi podplati, bazarski artikli in večina emajliranih predmetov. Drugi narodji v tej trgovini z domačini uspešno konkurirajo: Belgija v odejah, Anglija po malem v vseh panogah, Zedinjene države so malo zastopane.

Zakaj si želi Mussolini Etiopo-

pijo? Deloma zaradi trgovine. Etiopija šteje približno 10 milijonov neizrabljenih prebivalcev, ki sedaj malo potrebujejo. Toda ta dežela, ki je bila belcem tekom stoletij zaprta, se jim danes odpira. Polagoma se bo narod navadil gledati in kupovati odev, suknjo, puške, svetilke, čevlje, dežnike, klobuke in vse neštete prijetne in koristne predmete, ki jih ponujajo beli trgovci. Ali si to lahko predstavljate? 10 milijonov ljudi, ki imajo danes neznatne potrebe, ki pa bodo jutri hoteli imeti skoro vse, kar nam služi v našem vsakdanjem življenju. Ali se ne izplača borba za posest takšnega trga? Nikar se ne čudimo, če evropski narodi, ki so ljubosumni na medsebojne kolonije, budno pazijo, da si kateri ne poveča afriške posesti.

"Književnost."

Želodčno Zdravilo Iskreno Priporočano

Chicago, Ill. — "Trinerjevo grenko vino jemljem, kadarkoli trpim na želodčnih ali prebavnih nerednostih in lahko ga iskreno priporočam vsakomur." — Mrs. Susanna Pavlus. Nikarte delati poizkusov s kakim drugim obojavnim sredstvom. Jemljite Trinerjevo grenko vino, ki je tekom zadnjih 44 let dokazalo, da je najbolj zanesljivo zdravilo proti zaprtju, plinom, slabemu teku, glavobolu, nemirnemu spanju in podobnim težavam. Pri vseh lekarnah.

TRINERJEV ELIKSIR GRENKEGA VINA

Joseph Triner Company, Chicago

SLOVENSKA NARODNA PODPORA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebej no-list Prosveta za karisti, ter potrebno agitacijo svojih društev in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorni dopisil in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 16. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in priteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali članice \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri aneementu \$1.20 za tednik, se jim to priteje k naročnini. Torej sedaj ni vrzoka, reči, da je list predrag za člana S. N. P. J. List Prosveta je vaš lastnik in gotovo je v vaši družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Druž. države in Kanado \$6.00	Za Ciereo in Chicago je.....\$7.50
1 tednik in.....4.00	1 tednik in.....4.00
2 tednika in.....3.60	2 tednika in.....3.10
3 tednike in.....2.40	3 tednike in.....2.90
4 tednike in.....1.20	4 tednike in.....2.70
5 tednikov in.....nič	5 tednikov in.....1.50

Za Evrope je.....\$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v planu in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnik.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo sahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznauti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo znati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

Ime.....Čl. društva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledenčih članov moje družine:

1).....Čl. društva št.....

2).....Čl. društva št.....

3).....Čl. društva št.....

4).....Čl. društva št.....

5).....Čl. društva št.....

Ime.....Družina.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

Iza Behrendtova: Pravica v Albaniji

Tudi v Albaniji so gosposki hoteli za tuje, taki s tekočo vodo v sobah, s telefonom in brez stenice. Toda, saj veste, vsi gosposki hoteli na svetu so podobni drug drugemu ko jajce jajcu, in neznansko dolgočasno je v njih.

Veliki hoteli me prav nič ne mikajo. Odšla sem torej v neko majhno prenočišče, v prav jutrovskega, da bolj jutrovskega biti ne more, umazano, da se Bogu smili, in polno bolh, da jih živ dan nisem še videla toliko. Prenočila sem tamkaj samo eno noč. Prenočila pravim, ne prespala! Povedati vam moram, da sem se seznanila z Mitakom, pri vinu seveda! Čez noč, čez eno samo noč je bil prišel Mitak iz svoje gnezda ob Drini; po opravkih. Pojutrišnjem bo moral biti že spet doma, uradni dan je takrat in Mitak je sodnik.

"Kaj bi tisto ... Malo, malo se zgodi pri nas," je prišel. "Časih si skočita soseda zaradi kakšne meje v lase, časih prodajo tujo kravo, časih oslepri brat brata, no, pa kdaj kdaj ropar-

ski napad, umor, ljubosumnost, krvna osveta, ugrabitev, pa sva že pri kraju. Vse skup ni počenega groša vredno. Ni da bi govoril. Morda pa vendar! Zgodbe Ahmeta Baktarja bržčas ne poznate?"

"Niti imena njegovega ne poznam," sem odgovorila.

"Poslušajte torej! Ahmet Baktar je najbogatejši kmet v vasi. Pa najlepšo ženo ima tudi. Brana ji je ime. Njemu je lahko. No, in ta Ahmet Baktar je nekdo kar z drevesa snel roparja Slopka. Tega junaškega nepridiprava pač menda poznate?"

"Tudi o njem še nisem nikoli nič slišala!"

"Slopko," je nadaljeval sodnik, "je spravil več tucatov ljudi na oni svet. Domačini so se ga bali ko hudice križa. Zdaj je mir, ker ga je Ahmet Baktar ubil. Najprej ga je rešil, saj sem že dejal, da ga je z drevesa snel; to je bilo pa tako: Slopko je napadel nekega vinskega trgovca iz Tirane. Že mu je nastavlil nož na grlo, ko so prišli slučajno naši orožniki mimo in mu prekrili račune. Zdi se, da ni bila lahka stvar zakaj Slopko je, ne, bil je močan ko hrast in čakal ko medved. Pa so ga orožniki vendar

užugali in ga obesili kar na najbližnje drevo.

Precej nato se je peljal Ahmet Baktar sam mimo in videl, kako je Slopko bingljal na vrvi. Skočil je z voza, prerežal vrv in zaletel Slopka na svoj voz. Slopko se je opomogel; trdoživ je bil ko maček. Zvečer je bil že zdrav ko riba. Ahmet Baktar se je z njim dolgo sprehajal po dvorišču. Ni ga bil naznanil. Drugo jutro je bil pa Slopko že Ahmetov hlapec. Dela je bilo na prebitek od jutra do večera, toda Slopko ga ni bilo nikoli dovolj. Garal je za tri, prešamentani ropar, vso zimo je garal.

Ko je prišla pomlad v loko, se je zgodilo. —

Pravil sem vam že o Brani, o Ahmetovi ženi, najlepši ženski, ki sem jo srečal v Albaniji. Slopko, o da, Slopko je bil korenjak, raven ko breza, močan ko hrast. Škoda, da ga niste poznali! Podkev je zmečkal ko jajce.

Kadar je bil Ahmet Baktar na vasi, je bila Brana sama ... Starim Ahmetovim hlapcem je bil Slopko zmerom trn v peti. In takrat, ko sta z Brano ... saj razumete ... so brž nesli novico gospodarju na nos. Pa ju je, Brano in Slopka, gospodar Ahmet